

11. Regionální vyhodnocení výsledků Strukturálního šetření v zemědělství 2007

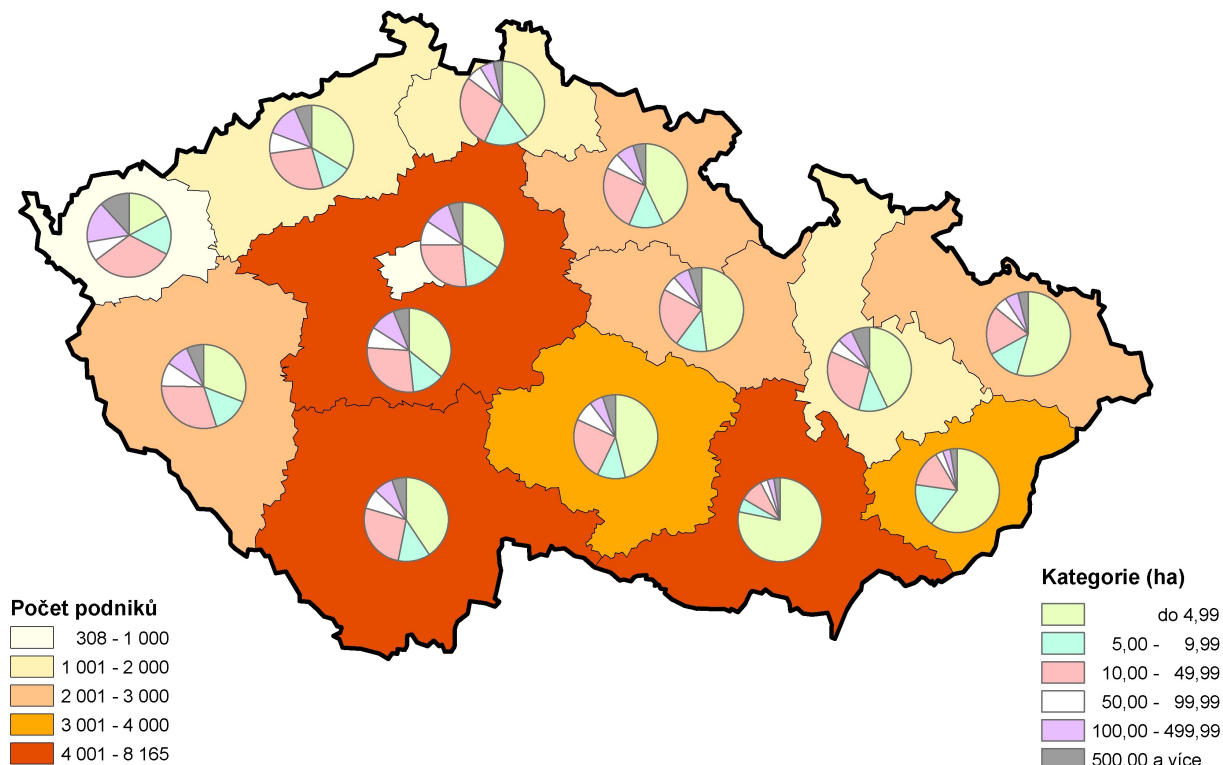
Jak již bylo řečeno, v České republice hospodaří 39 396 subjektů na zemědělské půdě o výměře 3 518 073 ha; na jeden subjekt tak průměrně připadá 89,3 ha zemědělské půdy. V regionech se průměrná výměra podniku pohybuje v rozmezí 44,5 ha až 196,3 ha. Zatímco v Karlovarském kraji 1 podnik v průměru obhospodařuje více než dvojnásobnou výměru zemědělské půdy proti republikovému průměru, na jihu Moravy je situace opačná. Vzhledem k nejvyššímu počtu podniků výměra obhospodařované zemědělské půdy připadající na jeden podnik se v průměru vyšplhá pouze na 44,5 ha. Z celkového počtu 8 165 subjektů jich necelé čtyři pětiny hospodaří na zemědělské půdě s výměrou do 4,99 ha a z toho téměř tři pětiny obdělávají zemědělskou půdu s výměrou do 1 ha. Subjekty s výměrou o velikosti do 1 ha včetně obhospodařují celkem 1 611 ha zemědělské půdy, přičemž na 54,6 % výměry pěstují vinnou révu a necelou jednu třetinu plochy zaujímá orná půda.

Fyzické osoby, které na republikové úrovni svým počtem 12,4krát převyšují právnické osoby, se na výměře zemědělské půdy podílejí jen necelou třetinou (29,4 %). Výjimku tvoří fyzické osoby na Ústecku; jejich počet je sice 10krát větší, na druhé straně obhospodařují srovnatelnou výměru zemědělské půdy s právnickými osobami. Největší průměrná výměra mezi fyzickými osobami je na Karlovarsku (91,6 ha) a Ústecku (64,9 ha).

Právnické osoby se podílejí na celkovém počtu zemědělských subjektů jen ze 7,5 %, ale obhospodařují více než 70 % zemědělské půdy. Průměrná výměra právnických osob dosahuje 844,4 ha zemědělské půdy; největší mají tradičně družstva (1 412,3 ha). V Pardubickém kraji družstva disponují pozemky o velikosti 2 008,0 ha, druhé místo obsadila družstva na Karlovarsku s průměrnou výměrou 1 661,5 ha a třetí místo patří středočeským družstvům včetně pražských s průměrnou výměrou 1 567,2 ha.

Ze šetření vyplývá, že nejpočetnější skupina subjektů s výměrou zemědělské půdy do 4,99 ha je v Jihomoravském kraji, na Zlínsku a Moravskoslezském kraji. Směrem na západ (Karlovarsko, Plzeňsko) mají rozhodující podíl na celkovém počtu podniků v daném kraji podniky s výměrou zemědělské půdy od 10,00 do 49,99 ha.

Počet podniků a jejich zastoupení ve velikostních kategoriích podle výměry obhospodařované zemědělské půdy

Šetření FSS 2007 ukázalo, že navzdory stále se měnící situaci v odvětví, většina zemědělských podniků nevykonává další výdělečnou činnost, kterou by kompenzovala tyto výkyvy. Pouze 4 366 (tj. 11,4 %) podniků má vedle zemědělství jednu jinou výdělečnou činnost a 386 podniků vykazuje několik nezemědělských činností. Nejčastěji zastoupenými nezemědělskými činnostmi je obchod, doprava, stavební činnost a výroba energie (39,1 %), na druhém místě s 18,8 % je zpracování zemědělských produktů a třetí místo obsadil cestovní ruch s 13,0 %. Největší nabídku agroturistiky, ubytování a sportovního vyžití na farmách nabízí podniky v Královéhradeckém (95 podniků, tj. 13,9 %) a Jihočeském (93 podniků, tj. 13,6 %) kraji. Zpracování zemědělských produktů je nejrozšířenější v Jihomoravském kraji (774 podniků, tj. 78,3 %), kde se tradičně zpracovávají vinné hrozny.

V zemědělství pracovalo celkem 243 180 lidí, z toho 78,9 % tvořili pravidelně zaměstnaní pracovníci, kteří vykonávali zemědělské práce v podniku v období od října 2006 do září 2007. Z celkového počtu 191 940 pracovníků jich 17,7 % pracuje v Jihomoravském kraji, 12,9 % zaměstnávají podniky ve Středočeském kraji včetně Prahy a Vysočina s podílem 11,9 % je na třetím místě. Nejméně pracovníků je na Karlovarsku a Liberecku; podíl Libereckého kraje na počtu pravidelných pracovníků je 2,9 % a podíl Karlovarského kraje je poloviční.

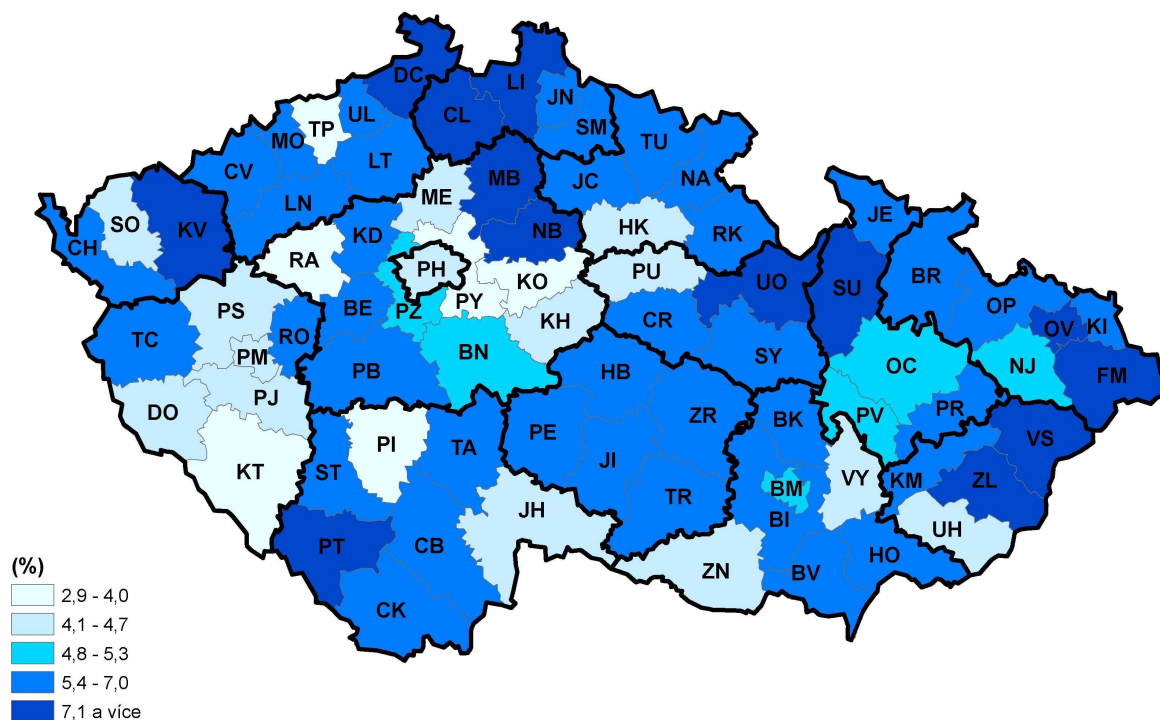
V pracovních špičkách, v období sklizně zeleniny a ovoce, vybírání brambor nebo sběru vinných hroznů, podniky nabírají na výpomoc osoby pracující na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr; tvoří téměř jednu pětinu všech pracovníků v zemědělství, tj. 47 840 osob. Jeden pracovník přijatý na dohodu odpracoval v průměru 126 hodin. Výsledky šetření potvrdily, že nejvíce pracovníků přijatých na dohody pracuje v oblastech zaměřených na pěstování zeleniny a v oblastech s rozvinutým sadařstvím nebo vinařstvím. Nejvíce dohod (celkem 8 627) uzavřely podniky na jižní Moravě, druhé v pořadí byly podniky Ústeckého kraje se 7 666 dohodami (podíl na celkovém počtu 16,0 %) a třetí místo zaujímají podniky Středočeského kraje včetně Prahy se 7 087 dohodami. Nejméně pracovníků na dohody se objevilo v Karlovarském a Libereckém kraji.

Šetření prokázalo, že si zemědělské podniky najímají pracovní sílu také formou služby. V těchto případech pracovníci nejsou zaměstnaní přímo zemědělským podnikem a jedná se buď o osoby samostatně výdělečně činné (1 054 osob), nebo osoby přidělené k výkonu práce agenturou práce, kterých je 2 346. Osoba přidělená do podniku agenturou práce v průměru odpracovala 242 hodin a osoba samostatně výdělečně činná v průměru vykazala 815 hodin. Možnost najmout si pracovníky přes agentury práce nejvíce využily podniky Ústeckého kraje; podíl na celkovém počtu agenturních pracovníků představoval 41,8 %. Podniky Středočeského kraje včetně Prahy zaostaly jen o 3,8 procentního bodu. Z šetření vyplývá, že agenturní pracovníci jsou najímáni spíše na kratší pracovní úvazky. Agenturní pracovník v Ústeckém kraji odpracoval v průměru 104 hodin, čímž se v počtu odpracovaných hodin řadí až na poslední místo, ve Středočeském kraji včetně Prahy to byl více jak dvojnásobek hodin. Zatímco podniky v Jihočeském kraji jsou s 51 pracovníky na pátém místě, tak v hodnocení odpracovaných hodin se vyšplhaly na první místo (v průměru 1 pracovník vykázal 1 251 hodin).

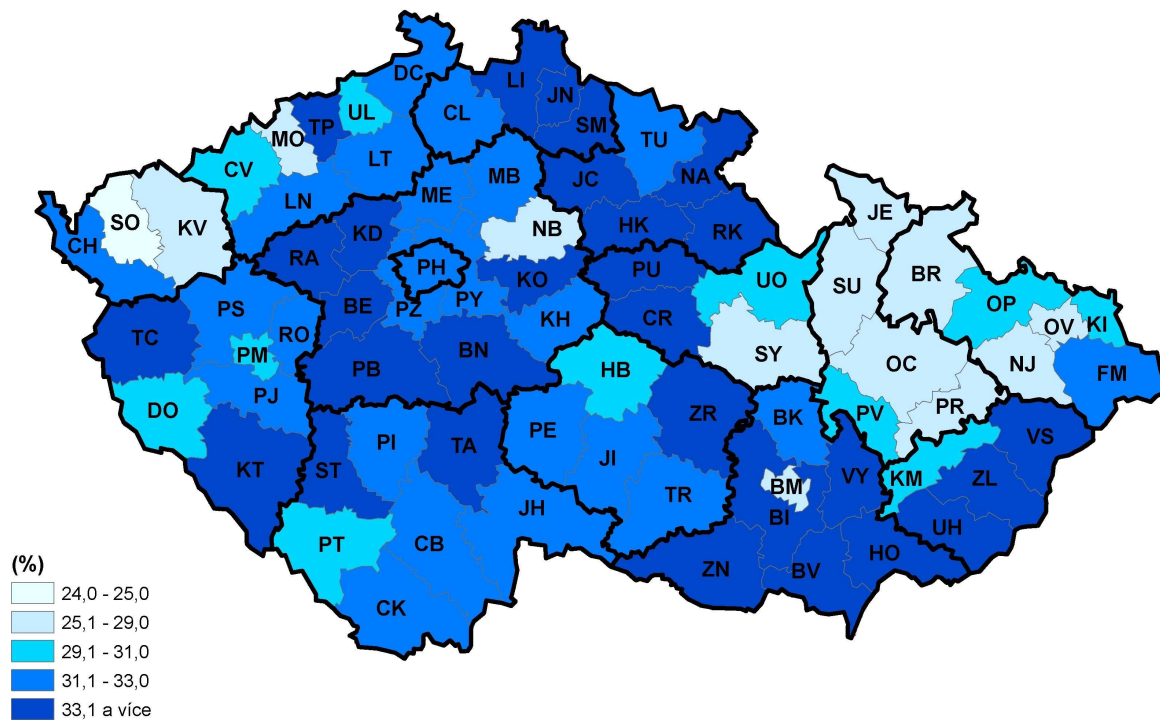
Není překvapením, že stejně jako v sousedních zemích s tradicí rodinných farem i české podniky fyzických osob zajišťují zemědělské práce především s pomocí členů rodiny hospodáře, kterých je přes 80 tisíc. Na farmách vypomáhají spíše na kratší pracovní úvazky a převážně v období sklizně. Více než jedna třetina rodinných příslušníků odpracuje jen 449 hodin ročně. V podnicích fyzických osob pracuje pouze 9,0 % zaměstnanců, z nich více než dvě třetiny na plný úvazek. Velký počet rodinných příslušníků tak zvyšuje počet pracovníků v zemědělství; přepočtou-li se pracovníci na plně zaměstnané, jejich fyzický počet se sníží 1,8krát na 138 105 pracovníků.

Věková struktura pracovníků v zemědělství není nijak příznivá, jak vyplynulo z výsledků šetření. Necelá třetina zemědělců je ve věkové skupině 55 let a více, z toho 7,8 % pracovníků překročilo věk 65 let. Mladých pracovníků ve věku do 34 let se v zemědělství pohybuje pětina, z toho 5,9 % je ve věku do 24 let. V porovnání s rokem 2005 se podíl pracovníků ve věku nad 55 let zvýšil o 2 procentní body a ve věku do 34 let o 0,8 procentního bodu, přičemž ke zvýšení počtu mladých pracovníků v zemědělství výhradně přispěli pracovníci mladší 24 let. Věkové složení pracovníků v jednotlivých krajích více méně kopíruje republikový průměr až na určité výjimky. Například největší podíl pracovníků nad 65 let hlásí podniky Zlínského (10,4 %) a Jihomoravského (10,0 %) kraje. Naopak na Olomoucku je situace nejpříznivější; pracovníci ve věku nad 65 let tvoří 4,8 % a přes polovinu pracovníků je ve věku 35 až 54 let. Ve srovnání s rokem 2005 se zvýšil počet okresů z 10 na 29, ve kterých podíl pracovníků nad 55 let představoval jednu třetinu a více (kategorie 33,1 % až 42,3 %) všech pracovníků. Největší podíl pracovníků ve věku nad 55 let je na Kolínsku (42,3 %) a nejmenší podíl byl zaznamenán v podnicích na Sokolovsku (24,0 %). Počet okresů, ve kterých pracovníci ve věku do 24 let dosahují podílu 7,1 a více %, vzrostl proti roku 2005 ze 7 na 13. Největší podíl mladých lidí pracuje v podnicích v Karlových Varech (9,4 %). Naopak nejmenšího podílu dosáhly podniky na Rakovnicku (2,9 %) a Kolínsku (3,0 %).

Podíl pracovníků ve věku do 24 let na celkovém počtu pracovníků v zemědělství

Podíl pracovníků ve věku nad 55 let na celkovém počtu pracovníků v zemědělství

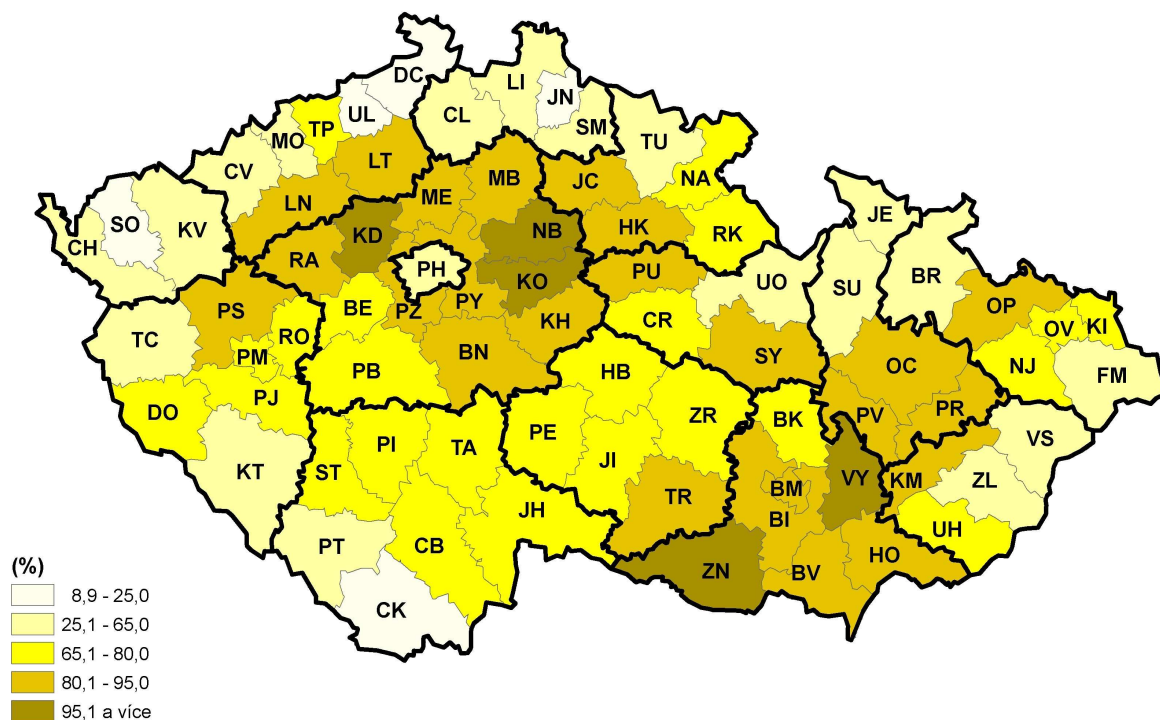
Rostlinná výroba se realizuje na zemědělské půdě, jež zaujímá 44,6 % rozlohy České republiky. Z celkové výměry obhospodařované zemědělské půdy tvoří 73,0 % orná půda a 25,8 % trvalé travní porosty. Chmelnice společně s vinicemi zaujímají necelé procento zemědělské půdy.

Procento zornění se v České republice pohybuje v průměru nad 70 procenty; proti roku 2005 došlo k nepatrnému snížení o 1,1 procentního bodu. Nejen v Polabské nížině, ale také nížinách na jihu Moravy se rozprostírají jedny z nejurodnějších oblastí naší republiky. Není tedy překvapením, že nejvyšší procento zornění je v Jihomoravském a Středočeském kraji včetně Prahy (89,6 %, resp. 86,4 %). Naopak nejnižšího procenta zornění dosahuje okres Ústí nad Labem (13,1 %) a Děčín (8,9 %).

Struktura plodin na orné půdě v krajích se významně neliší; odchylky proti republikovému průměru se objevují výjimečně. Například plochy pícnin zaujímají 16,0 % orné půdy, zatímco na Vysočině a Pardubickém kraji bylo oseto 22,9 % resp. 22,2 % orné půdy. Naproti tomu Jihomoravský a Liberecký kraj zaostává za republikovým průměrem o 6,1 resp. 6,8 procentních bodů.

V České republice se na orné půdě z 60,2 % pěstují obiloviny, z toho necelá třetina připadá na pšenici, 19,0 % na ječmen. Nejméně hojnou obilovinou je žito (1,6 %). Situaci v regionech dokládají následující čísla. Nejvíce obilných polí – téměř jedna pětina – je ve středních Čechách včetně Prahy, druhý v pořadí je Jihomoravský kraj s podílem 14,5 % a třetí místo se shodným podílem 10,2 % obsadil Jihočeský kraj a Vysočina. Plochy okopanin zabírají 3,4 % orné půdy; více než jedna čtvrtina okopanin se zasadila v Středočeském kraji včetně Prahy, podniky na Vysočině s 13,7 % jsou na druhém místě a třetí pozici obsadili zemědělci z Královéhradecka s podílem 12,1 %. Vzhledem k velmi dobrým půdně klimatickým podmínkám se třetina ploch zeleniny nachází ve středních Čechách včetně Prahy, více než jedna čtvrtina ploch je na jihu Moravy a zelináři na Ústecku obhospodařují 12,1 % ploch zeleniny.

Procento zornění zemědělské půdy

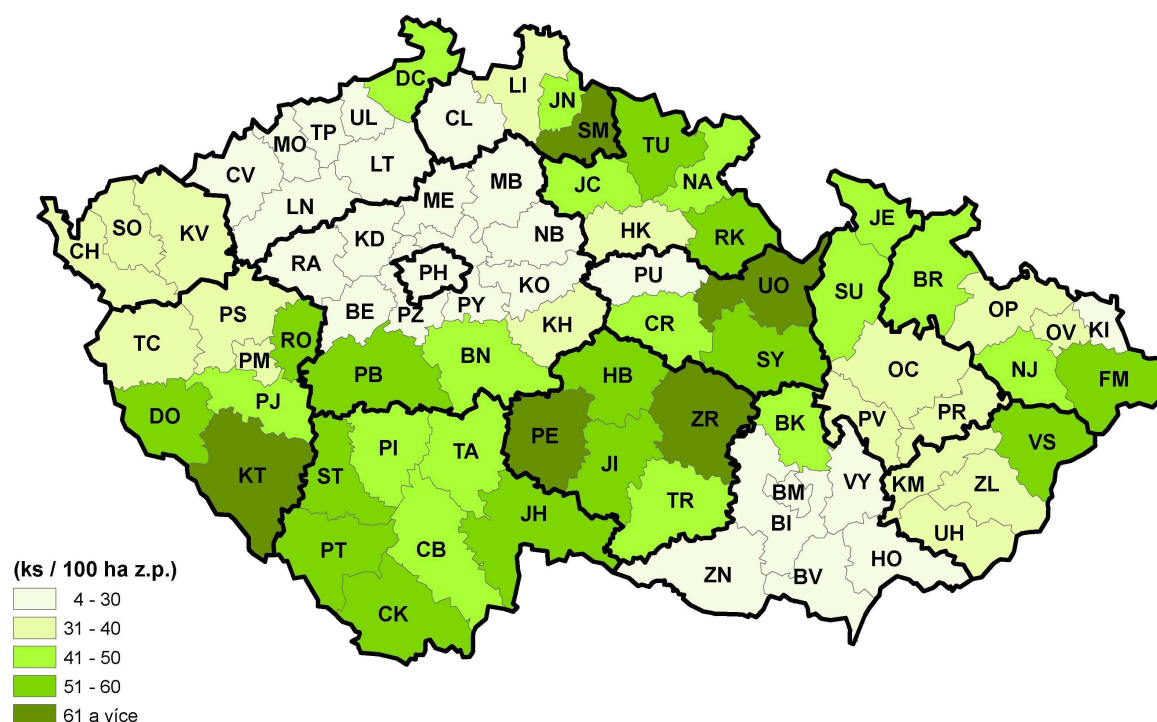
V České republice se chovem skotu zabývá 13 962 subjektů s celkovým počtem 1 419 007 kusů; na jeden podnik tak v průměru připadá 102 kusů. Proti roku 2005 se počet podniků s chovem skotu snížil o 8,4 %. Nejvíce chovatelů je v Jihočeském kraji (15,1 %) a na Vysočině (13,3 %); dohromady odchovávají téměř jednu třetinu stavů. Podniky v Karlovarském kraji s nejvyšším průměrným počtem na 1 podnik (152 ks) se podílem 2,6 % na celkovém stavu skotu řadí na poslední místo.

V České republice, co do počtu chovatelů, dominují chovy do 10 kusů, ale rozhodující početní stavy skotu (590 751 ks, 41,6 %) jsou soustředěny v podnicích se stády čítající 1 001 až 5 000 ks vyjma tří krajů. Na Karlovarsku a Ústecku převládají chovy se 101 až 500 ks (více než dvě pětiny skotu chovaného v daném

kraji), druhé místo patří podnikům s 501 až 1 000 ks a třetí místo zauímají podniky s chovy o velikosti 1 001 až 5 000 ks, jejichž podíl na celkových stavech představuje 17,2 % resp. 13,3 %. V Libereckém kraji mají převahu chovy s 501 až 1 000 ks, ve kterých se chová téměř jedna třetina celkových stavů; z celkového počtu 42 444 kusů skotu se 29,8 % nachází ve velikostní skupině 101 až 500 kusů a 16,2 % připadá na chovy s 1 001 až 5 000 kusy.

V celorepublikovém měřítku se intenzita chovu skotu (počet kusů na 100 ha zemědělské půdy) proti roku 2005 nezměnila; zůstává na úrovni 40 ks na 100 ha zemědělské půdy. Zatímco v nejvyšší kategorii 61 ks a více je proti roku 2005 zařazen stále stejný počet okresů, v ostatních kategoriích došlo k nepatrným posunům. Zvýšil se počet okresů s intenzitou skotu 31 až 40 ks (z 15 na 17) a ve velikostní kategorii 51 až 60 kusů (ze 12 na 14). Naproti tomu ubyl počet okresů ve zbylých kategoriích. Nejvyšší intenzity chovu skotu dosahují podniky na Ústeckoorlicku (74 ks/ 100 ha zemědělské půdy), Žďársku (71 ks/100 ha) a Semilsku (70 ks/100 ha). Naopak nejnižší intenzita chovu skotu je v okrese mělnickém (11 ks/100 ha) a teplickém (7 ks/100 ha).

Intenzita chovu skotu

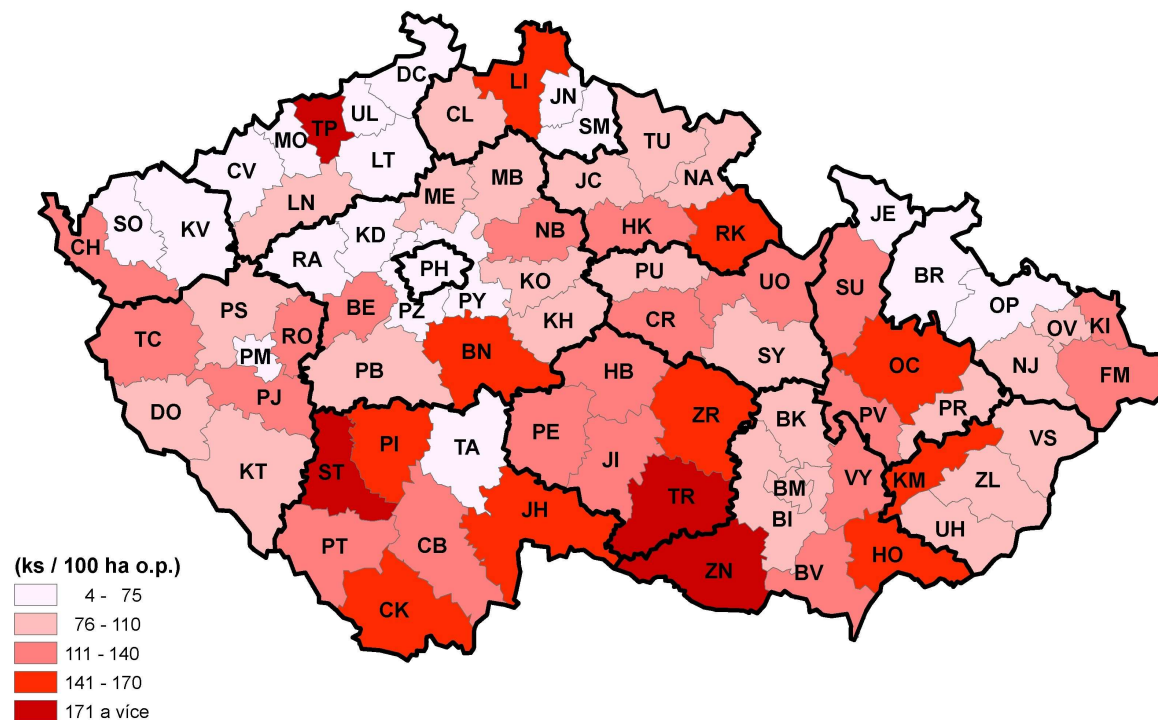
V České republice se chovu prasat věnovalo 11 391 podniků, které odchovaly celkem 2,9 mil. kusů prasat; na jeden podnik v průměru připadá 252 kusů. Proti roku 2005 se počet chovatelů snížil o 23,3 %. Z podniků Středočeského kraje včetně Prahy, Jihomoravského kraje a na Vysočině pochází 45,1 % celkových stavů prasat. Podniky na Karlovarsku mají sice nejvyšší průměrný počet prasat připadající na podnik (441 ks), ale na celkovém počtu prasat v České republice se podílejí necelým procentem.

Zajímavostí je, že pouhé 1,0 % chovatelů ve velikostní skupině 5 000 kusů a více se stará o více než polovinu (53,7 %) všech prasat. Jedna třetina prasat pobývá ve skupině o velikosti 1 001 až 5 000 kusů. Více než dvě třetiny podniků chovají prasata ve stádech s 1 až 10 kusy; na celkovém stavu se podílejí necelým procentem. Situace v krajích je obdobná až na některé výjimky. Například na Královéhradecku podíl dvou nejvyšších velikostních skupin na celkovém stavu prasat je téměř vyrovnaný; v podnicích s chovy o velikosti 1 001 až 5 000 kusů je dokonce o 3,4 procentní body prasat více než v podnicích s 5 000 kusy a více. V Moravskoslezském kraji z celkového počtu 100 647 kusů dosahují rozhodujícího podílu (54,2 %) podniky mající chovy o velikosti 1 001 až 5 000 kusů prasat; necelou čtvrtinu prasat chovají v nejvyšší velikostní skupině, tj. 5 000 kusů a více.

Úbytek celkových stavů proti roku 2005 o 4,7 % se nepatrně projevila na intenzitě chovu prasat (počet kusů/100 ha orné půdy); došlo k jejímu poklesu ze 114 na 112. Počet okresů v jednotlivých kategoriích zůstává proti roku 2005 více méně beze změn; po jednom okresu přibýlo v kategoriích 76 až 110 kusů a 111

až 140 ks, naopak v kategoriích 141 až 170 ks a 171 a více ks jeden okres ubyl. Nejvyšší intenzity dosahují podniky na Teplicku (345 ks/100 ha orné půdy), na druhé místo se řadí podniky ze Znojemska s intenzitou 181 ks a třetí místo patří podnikům z okresu Třebíč (179 ks/100 ha orné půdy). Zatímco v roce 2005 čtvrté místo obsadily podniky na Karvinsku (207 ks/100 ha orné půdy), rok 2007 pro ně znamenal propad o dvě kategorie (136 ks/100 ha orné půdy). Nejnižší intenzita chovu byla zaznamenána v okrese Rakovník (17 ks/100 ha orné půdy), Most (13 ks/100 ha orné půdy) a Karlovy Vary (4 ks/100 ha orné půdy).

Intenzita chovu prasat

Proti roku 2005 se stavy ovcí a koz v republice zvýšily; ovcí je o 15,9 % více a koz o 12,0 % více. Zatímco v roce 2007 se chovem koz zabývalo 2 348 podniků, počet chovatelů ovcí byl 2,4krát větší. V České republice připadá v průměru na jeden podnik 31 ovcí a 7 koz. Výjimkou je Karlovarsko, ve kterém na jeden podnik připadá stádo čítající 108 ovcí nebo 16 koz. Na celkovém stavu ovcí se z 12,5 % podílejí podniky na jihu Čech, 11,5 % podniky na Zlínsku a třetí místo s 10,6 % patří podnikům na Plzeňsku. Jihočeský kraj se podílí na celkovém počtu koz 12,5 %. Druhé v pořadí jsou podniky Středočeského kraje včetně Prahy; na celkovém stavu koz se podílejí 11,7 %. Třetí místo zaujímají podniky Ústeckého kraje s 11,0 %. Nejvýraznější nárůst stavů ovcí proti roku 2005 zaznamenal Liberecký kraj (index 152,7 %) a Jihomoravský kraj (index 137,7 %). Na druhé straně se početní stavy ovcí snížily v kraji Moravskoslezském (index 97,9 %). Ve Zlínském kraji početní stavy koz stouply proti roku 2005 o 25,0 %, což byl největší přírůstek mezi kraji. Druhý největší přírůstek početních stavů koz zaznamenaly podniky na Vysočině (index 124,9 %). K nepatrnému úbytku koz došlo v Pardubickém, Moravskoslezském a Olomouckém kraji.

V šetření se věnovala pozornost také netradičním chovům, jako je chov pštrosů nebo kožešinových zvířat nebo chov spárkaté zvěře. Zájem o chov pštrosů neustále roste, což dokazují i výsledky šetření. Na jednoho chovatele v průměru připadá 39 kusů. Z celkového počtu 4 023 kusů se na Ústecku chová 26,2 % a v Jihomoravském kraji 19,6 %. Nejnižší podíl počtu pštrosů je na Karlovarsku (0,1 %).

Podniků chovajících kožešinová zvířata (norci, nutrie, činčily apod.) je 76. Jeden podnik se stará v průměru o 362 kusů. Prvenství v chovu kožešinových zvířat patří Jihočeskému kraji; na celkovém počtu se podílí více než jednou pětinou (21,2 %). Podniky v Moravskoslezském kraji s 20,4% podílem na celkovém počtu zaujímají druhé místo. S odstupem 3,3 procentního bodu se na třetí místo zařadily podniky z Vysočiny.

Chovu spárkaté zvěře se věnuje 190 podniků; z celkového počtu 8 074 kusů spárkaté zvěře se necelá třetina chová ve stádech se 100 a více kusy. Nejvíce spárkaté zvěře chované na farmách se vyskytuje na Vysočině (1 438 ks, 17,8 %), v Pardubickém (1 425 ks, 17,6 %) a Jihočeském (1 358 ks, 16,8 %) kraji. První místo, co do průměrného počtu zvířat připadající na jednu farmu, zaujímají podniky na Pardubicku; republikový průměr převyšují 3,4krát. Převládají stáda se 100 a více kusy, ve kterých se pohybuje více než

čtyři pětiny spárkaté zvěře chované na Pardubicku. Zlínské farmy zauímají poslední místo v chovu spárkaté zvěře; na celkových stavech se podílejí necelým procentem.

Zavlažování a technické vybavení podniků byly další ukazatele sledované v rámci šetření. Podíl potenciálně zavlažovatelné plochy na celkové obhospodařované půdě je 1,1 %. Největší plochy se zavlažovatelnou zemědělskou půdou jsou v Jihomoravském kraji (39,5 %), Středočeském včetně Prahy (28,2 %) a Ústeckém (14,2 %) kraji. Z celkového počtu 83 813 traktorů je 84,3 % starších 10ti let. Žádný z krajů výrazně z průměru nevyčnívá. Nejvyšší podíl traktorů starších 10ti let se používá na Plzeňsku (86,9 %) a Ústecku (86,7 %); naopak nejnižší podíl je v kraji Středočeském včetně Prahy a Moravskoslezském.